

två självständiga, sinsemellan likartade monument; det ena hemma, det andra vid allfarväg eller på tings- eller möjligen kyrkplatsen.» Lindqvist har tidigare varit inne på samma tankegång i samband med diskussionen om var Jarlabankestenarna i Danderyds k:a (U 127) och Fresta k:a (U 261) ursprungligen ha varit resta; se U 127 och 261.

I samband med U 779 sökes i *Fornvännen* 1946 ett svar på frågan, varför man finner ett så förvånansvärt stort antal runstenar inmurade i kyrkorna. Varför lades runstenar som tröskelstenar eller insattes i kyrkornas murar? »Redan i slutet af 1000-talet — stundom kanske icke 50 år efter runstens tillkomst — har vandalismen börjat, och den har oafbrutet fortgått intill den dag som är», konstaterar Otto von Friesen (*Upplands runstenar*, Uppsala 1913, s. 12). Man har också besvarat frågan med att hänvisa till, att »en släthuggen runsten (var) ovanligt användbar som byggnadsmaterial, både i en kyrkvägg och som golvsten eller tröskelsten» (E. Wesén i *Upplands runinskrifter*, första häftet, s. 190, U 127). Man skulle alltså vid tidpunkten för medeltidskyrkornas uppförande finna en stor pietetslöshet och vandalism gentemot runstenarna. Skulle man icke våga ifrågasätta, att anledningen till de långväga transportererna i många fall har varit den motsatta? Runstenarna ligga ju ofta som tröskelstenar eller äro inmurade med ristningsytan utåt... När kyrkan byggdes var detta självfallet den stora händelsen i bygden. Att då föra en runsten till kyrkplatsen och foga in den i den vigda muren så att den kunde ses av kyrkobesökarna, är väl kanske ändå ett tecken på viss uppskattning av förfädernas minnesvårdar. Ur vår synpunkt är detta 'vandalism' och pietetslöshet, men för medeltidens människor har detta måhända tett sig annorlunda. Kyrktröskeln och kyrkmuren ha väl snarast uppfattats som en hedersplats för runstenen. Ser man saken så, bli åtminstone de långväga, »onaturliga runstenstransportererna» naturliga (Jansson a. a. s. 277 f.).

780. Svinnegarns kyrka.

Pl. 100.

Litteratur: D 1: 99. N. R. Brocman, Utdrag utur dagbok 1760 (i: J. G. Liljegren, *Samlingar av handskrifter rörande runstenar*, hs i ATA); *Kyrkoinventarium* 1828 (ATA); R. Dybeck, *Svenska run-urkunder* 2 (1857), s. 20, n:r 73; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 44; C. Sandegren, *Skrivelse till Riksantikvarieämbetet* den 20 juli 1938 (ATA); S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppsala län* 1941 (ATA), *Några okända uppländska runinskrifter* (i: *Fornvännen* 1946, s. 273 f.); G. Olson, *Rapport till Riksantikvarieämbetet* den 20 dec. 1946 (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck, teckning (i *Svenska run-urkunder* och i D 1: 99); N. Lagergren foto 1946 (i Jansson a. a. 1946, s. 273).

Runstenen står nu upprest i vapenhuset, t. v. om U 778.

Första gången runstenen omnämnes är såvitt känt i N. R. Brocmans dagbok den 17 juli 1760. Brocman skriver: »På Kyrkogården sågs äljest et Stycke af en Runsten . . . Denne Runsten har för en tid sedan blifwit uptagen under Kyrkogolfwet, och sades ännu et annat Stycke ligga där qwar 3. alnar wid pass neder i Jorden.» I *Kyrkoinventarium* 1828 uppges den ligga »under en pelare till Orgelläktaren.» — I *Svenska run-urkunder* (1857) meddelar Dybeck följande: »År 1767 bygdes orgelläktaren i Svingarns kyrka och då lærer detta öfre stycke af en Runsten, 'för att icke ligga onyttigt', fått sin plats under en af läktarens pelare, hvars fot derföre täcker en del af ristningen.» Samma uppgift återkommer i *Sveriges runurkunder* (D 1: 99): »Ligger i kyrkogolfvet såsom underlag åt en af orgelpelarne.» — År 1938 vände sig kyrkoherde C. Sandegren till Riksantikvarieämbetet med förfrågan om runstenen »under södra träpelaren till orgelläktaren» kunde framtagas. Stenen var »delvis (möjligen till hälften) dold under den där något högre delen av tegelstensgolvet.» Vid runinskriftsinventeringen år 1941 låg stenen emellertid fortfarande kvar i kyrkgolvet. Enligt det i inventeringen framställda förslaget togs stenen ut ur kyrkgolvet och uppställdes i vapenhuset år 1946 genom Riksantikvarieämbetets försorg.

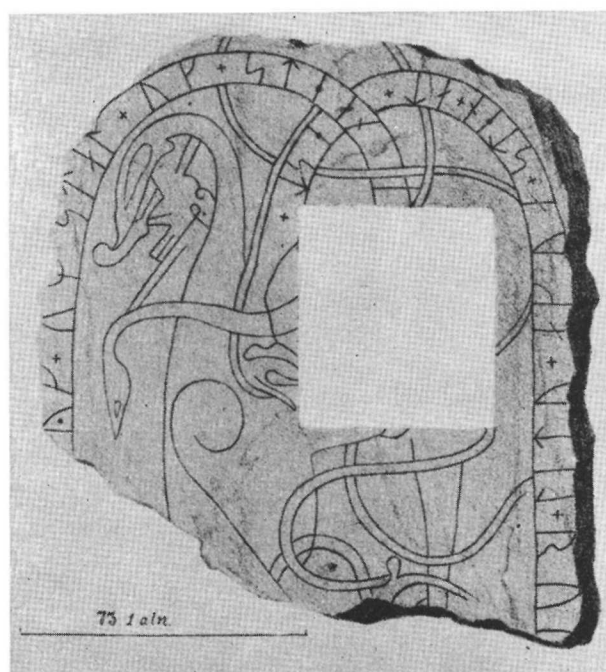

Fig. 223. U 780. Svinnegarns kyrka. Efter Dybeck, Svenska run-urkunder.

Grå granit. Höjd 1,10 m., bredd 1,15 m. Redan av måtten framgår det, att stenen har slagits av för att passa som underlag åt pelaren, se ovan. Det bevarade utgör övre delen av runstenen. Ristningslinjerna äro nu grunda.

Inskrift:

+ ry - ... yk + umsten + yk + stenbyrn + litu akua + sten + at + est + brupur sin
 5 10 15 20 25 30 35 40 45

.. ok Holmstæinn ok Stæinbiorn leto haggva stæin at Æist, broður sinn.

»... och Holmsten och Stenbjörn läto hugga stenen efter Est, sin broder.»

Till läsningen: Inskriften har börjat i stenens högra kant. I 2 y finnes en grund prick, som förefaller att vara huggen. Av r. 3 återstår endast hst och ett kort stycke av en bst; runan kan ha varit n. Inskriften fortsätter, efter den förlorade nedre delen, i stenens vänstra kant. 4 y är stunget. 7 m är skadat men fullt säkert. 10 e, 12 y, 16 e och 19 y äro stungna. 23 i är ej stunget. Sk saknas efter 25 u. 26 a, som står i en djup ojämnhet, har samma utseende som 29 a och 34 a, nämligen †. 27 k är ej stunget. 32 e och 36 e äro stungna. Sk efter 38 t utgöres av ett vågrätt streck; ristaren har tydligen glömt det lodräta, korsande sk-strecket. Sk saknas efter 44 r. — Brocman: ur × litunku × sten × it · est · brup ... yk + umstain yk stenbyrn. — Då Dybeck undersökte inskriften, var den som nämnt ännu delvis oåtkomlig för undersökning. Detta förklarar ofullständigheten i hans läsning: × ru ... yk × umstal × uk × stean litu × akua × sten × at × est × I *Sverikes runurkunder* ändrar han bl. a. ordningsföljden: ... yk × umstal × uk × stein × litu × akua × stin × at × est × ru ...

Runföljden 1—3 innehåller uppenbarligen början av ett namn. Vilket detta har varit går numera ej att fastställa. Möjligen kunde man gissa på namn sådana som *Runa*, *Runfastr*, *Runfriðr*, (*H*)*rolfr*.

